

prepričani danes bolj, kakor smo bili kadarkoli doslej, da je vsa naša bodočnost odvisna od tega, kako pojmujejo sedanji čas in kako iz njega nakujemo kapital svoje bodoče eksistence. Ustvarjamo bodočnost. Nad nami bo izrečena strašna obsodba zanamcev, ako ne izvršimo najnujnejšega dela sedanjosti: združenja vsega jugoslovanskega učiteljstva!

V drugo desetletje nazaj segajo temni spomini našega zasužnjenja, našega izkoriščanja, naše nesamostojnosti. Ves aparat sovraštva je bil vztrajno na delu, da je razdvajal naše vrste, ščuval brata proti bratu in potiskal položaj našega stanu ter kulturno stopnjo našega naroda nazaj in navzdol. Kar sta zlobnega kovala v svojih črnih dušah nemški birokratizem ter samopašni napuh domačih sovražnikov narodne kulture, to sta brezobzirno in brez usmiljenja udejstvovala po metodi razdirajočih elementov, ki so, kakor pogubonosna vihra besneli po naši zemlji! Susteršič in Kaltenecker sta označba vsega zla, ki je toči in neurju enako morilo in klestilo vsako rast na naši kulturni njivi! Če so že rast zatrli, kako se naj veselimo zlatih plodov?! Gole veje štrle v svobodo, razlivajočo se v kipečih tokovih po domovini! Na te veje mora sad, zakaj po tem sadu se izteza nebrojno hrepenečih rok, tisoči lačnih in žejnih duš hočejo hrane, da se popne njihova moč v novo življenje! Iz nižin v višave hoče narodova duša!

Kdor je služil satanu, ne more služiti nam, ki smo iskali zavetja svojim idealom v naročju resnice in pravice! Šolski oblastniki preteklih dni so bili eksponenti sovražnikov naše narodne kulture. Vsi skupaj so se zamotali v težko klado, ki jo je vihtelo po nas in po našem ubogem šolstvu strupeno-moreče nasilje tujcev po krvi, jeziku, misli in srcu. Kdor je bil slepo orodje v rokah naših sovražnikov, od njih postavljen na vodilna mesta v našem šolstvu, ta ne more biti naš gospodar, vodnik, svetovalec in prijatelj sedaj, ko mečemo iz domače hiše smeti in plevel in hočemo na svojem hiševati po potrebah domačnosti in po zahtevah kulture! Naj nas puste take okamenine z neizbrisno vžganim znamenjem tujega hlapčevanja in domačega zatiranja z mirom božjim, naj ne kvarijo in ne okužujejo naše dobre volje do dela in preobličanja — naj se umaknejo v globoke sence pozabe in doigranja — mi hočemo in moramo brez njih pod skupnim praporom za istim smotrom: v službi domovine in človeštva klešemo nad svojim domom mogočino kupolo kulturnih dobrin in lepote, ki naj po vsem svetu sijajo svojo bleščavo in veličino z odznakom istovrednosti in enakopravnosti našega naroda z vsakim drugim kulturnim ljudstvom!

Dajte nam prosto, svobodno pot, ki je pred nami — tako lepa, vabljiva in daljka! Ne nastavljajte umetnih pregrad in skobcev, volčjih jam in nastav, da se protestujoča nevolja ne dvigne do uporne sile, ki si na vsak način in pod vsakim pogojem ukrči svoboden, neoviran in zmogovit pohod na nerazorano polje našega kulturnega snovanja! Mi hočemo delati, da, delati hočemo! Za svoje pošteno delo pa nečemo biti tepeni in ovajani! Nečemo, da bi nam za petami vohunili, da bi premetali in pretvarjali naše misli, da bi nam podtikali slabe namene, da bi nam ubijali dobro voljo, da bi nas maltretirali in uklepali v zanke pustolovskih formalnosti, da bi nas stroji brez iniciative, brez poleta in brez duha zopet degradirali s stopnje kulturnih delavcev na ponižujoče stališče nemih robov starega sistema! Nečemo biti podnožek in vzmet nobenemu plazilcu in zajedalcu samogoltnih ambicij, ampak ob zaščiti de-

mokracije in samoodločbe hočemo biti zaveden stan — enakopravno stoječ v vrstah javnih narodnih delavcev!

Taka je naša trdna in neomajna volja! Dolžni smo svoji stanovski časti in svojemu iskrenemu rodoljubju, dolžni smo javni morali in blaginji svojega naroda, da to povemo na ves glas in v polni zavesti brez olepšav in brez strahu! Govorimo ob pravem času in z resnim podarkom, da odklanjamo vsako odgovornost za vse posledice, ki bi se utegnile razviti po krivdi drugih!

Da tudi formalno poskrbimo od svoje strani za združenje vsega jugoslovanskega učiteljstva pod enim praporom, hočemo pravočasno poskrbeti za odpravo vsega, kar stoji temu združenju še na poti. Razdružiti hočemo vse podeželne organizacije, kot jedro naj ostanejo le okr. učiteljska društva, a svoji Zavezi poverimo naloge, da ustvari našo skupno, enotno, mogočno stanovsko jugoslovansko združenje, ki naj zveže v zvestobi in bratstvu nas vse od Soče do Vardarja, od Gospe Svete do Kosovega polja, kolikor nas je enega duha in ene misli! Dvajsetisoč nas bo in še več! Vse te duše in vse te roke — bratje, iz njih zapolje veličastna moč, domovini posvečena, edino njej namenjena.

To je naša rojstna darilo ob zibelki Jugoslavije!

E. Gangl.

Delo slovenskega učiteljstva v šoli za svojo narodnost.

Radoslav Knaflič.

Pritrjujoč lepim besedam tovariša Eksla v člančiču »Veliki dobi — velikih mož!« v 25. broju »Uč. Tovariša«, si dovoljujem priobčiti nekaj navodil, kako delovati v šoli, da bomo v resnici gradili naši lepši in mili Jugoslaviji lepšo bodočnost.

Smatram za neobhodno potrebno, da začnemo najprej pri sebi ter obenem pri učencih tako, da bomo vse svoje delovne in nehanje v šoli ter zunaj šole tesno prilagodili razmeram in potrebam Jugoslovanstva.

V priobčenju napovedanega navodila uporabljaj zapisnike domačih mesečnih sej učiteljstva štirirazrednice na Dobju.

Izpis iz zapisnika z dne 16. X. 1916.

VIII. Opombe šolskega vodstva.

1. Ona krstna imena, ki se glase po latinsko drugače nego slovensko, se naj v vseh uradnih spisih, torej tudi v svedočbah pišejo najprej slovensko, potem pa v oklepaju latinsko v slovenski obliki, n. pr. Vekoslav (Alojz), Josip = Joško (Jožef), Zvonimir (Anton) itd. Onim latinskim krstnim imenom, ki zanje nimamo slovenskega izraza, se naj da jugoslovanska oblika, n. pr. Franjo namesto Franc, Marica namesto Marija, Franica ali Franja namesto Franca. To svojo opombo utemeljujem s tem, da smo po določbah § 71. šolskega in učnega reda za občne narodne in meščanske šole dolžni vzgajati otroke k ljubezni do rodne narodnosti, naj se torej otroci vadijo ob klicanju in pisanju na svoja slovenska imena.

Iz tega razloga se naj pišejo tudi dekliski priimki v duhu slovanstva, a ne germanstva; n. pr. Gračnarjeva Ljuboslava namesto Gračnar Amalija. Na nobeden način se ne smejo pisati priimki z obrazilom »er«, to služi germanizaciji in raznarodovanju. Slovenski jezik nima obrazila »er«, temveč le »ar«, kar se naj učencem, zlasti če se jim roditelji podpisujejo s protislovenskim »er«, večkrat pojasni.* Namesto »kranjskega« imena Janez se naj piše in kliče občeslovanski Ivan, Ivo, Jovo ali Janko.

* Sklicevanje na pisavo v krstni knjigi ne drži. Dognano je, da so ob splošnem popisovanju, ukazanim po cesarju Josipu II., že takrat pomnčeni kurati (župniki) in graščaki popisali svoje župljane in podanike v nemškem duhu in z nemškim pravopisom; n. pr. Schweitzer namesto Zvanjcar, Kramberger namesto Krampergar, Wutscher namesto Bučar, Deutschmann namesto Tajčman. Tudi meni je hotel pokojni župnik »Klobassa« izdati ob mojem vstopu v srednjo šolo krstni list s priimkom Knaflič. Ker so me v narodni šoli pisali Knaflič in sem bil le te pisave vajen, sem dosegel, da mi je izdal krstni list s slovenskim pravopisom Knaflič, a v oklepaj mi je dal vseeno še priimek (Knaflič), ki sem se ga pa povsod otrešel. Avstrijska vlada se je držala in je pospeševala pomnčevanje, zato je ukazala, naj se krstna imena in priimki ne pišejo drugače, nego je pisano v krstni knjigi. Z ustanovitvijo Jugoslavije so odpadli pomnčevalni oziri, na njihovo mesto stopajo ozirj narodne zavednosti in osamosvojitve izpod nemškega jarma. Naša krstna imena in priimki se naj torej prilagodijo slovenski narodnosti. — To veljaj tudi o javnih napisih, ki jih sedaj predelujejo. Krivo in v nemškem duhu je napis, n. pr. A. Lešnik, trgovina; J. Guček, gostilna; namesto: Trgovina Andreja Lešnika, Gostilnica Ivana Gučka. — Opomb. pis.

Volitve v višji šolski svet.

Volitev dveh članov ljudskošolskih učiteljev kot članov višjega šolskega sveta v Ljubljani. Glasom razpisa Narodne vlade SHS v Ljubljani, oddelek za nauk in bogočastje, z dne 19. novembra 1918, št. 8599, se v svrhu prehodne uprave za Kranjsko, Goriško, mesto Trst z okolico in za Stajersko in Koroško, kolikor sta ti deželi države SHS, ustanovi višji šolski svet v Ljubljani, ki prevzame posle dose-danjih deželnih šolskih svetov. Ta šolski svet sestoji med drugim tudi iz dveh članov ljudskošolskega učiteljstva, oziroma iz dveh namestnikov. Vsak stalni, začasni in namestni učitelj (učiteljica) ima pravico, da voli. Vsak voli le enega člana in enega namestnika. Izvoljena sta ona dva člana, oziroma ona dva namestnika, ki sta dobila največ glasov. — Dostavek: Pravico volitve pa imajo tudi vse učne osebe privatnih šol, kakor tudi vse učiteljstvo, ki je na dopustu.

Kandidat Zaveze jugoslovanskega učiteljstva za člana je:

Luka Jelenc,

učitelj v Ljubljani;

za namestnika pa:

Engelbert Gangl,

učitelj v Trstu.

Volite ta dva naša kandidata!

Vse Primorsko ter velik del Notranjske so zasedli Italijani, torej je tudi zveza z našim organiziranim učiteljstvom onemogočena ali vsaj silno otežkočena. Volitve so odrezane v taki dobi, v takih razmerah in s tako kratkim rokom, da izgubimo mi najmanj svojih 500 glasov, ker se naši tovariši in tovarišice — bivajoči v imenovanih krajih — ne bodo mogli poslužiti volilne pravice. Izid te volitve torej ne bo pravičen in faktičen številčni izraz naše moči. To se nam zdi potrebno že danes poudariti, ponavljajoč, da je ta volilni akt za celotno, v Zavezi združeno učiteljstvo iz navedenih vzrokov le problematičnega pomena.

Zato pozivljamo vse svoje članstvo, ki lahko voli, da združi svoje glasove na zgoraj navedena naša kandidata!

Vodstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva,

v Ljubljani, dne 29. novembra 1918.

Podpredsednik:

Anton Gnuš l. r.

Tajnik:

Vil. Rus l. r.

Slovensko koroško učiteljstvo je vabljeno na sestanek, ki se vrši dne 10. decembra 1918 ob 10. uri dop. v hotelu Trabesinger v Celovcu. Pridite vsi zanesljivo!

2. V narodni šoli se naj vedno in povsod, torej tudi s klicanjem in s pisavo imen ter priimkov, goji čut in ljubav do prirojene narodnosti. Kar je med našim narodom tujega, se mora strniti z nami v celoto, mora postati stalno naše, t. j. se mora nam prilagoditi (asimilovati). Sem spadajo navidezno nemški priimki, n. pr. Reich in resnično nemški priimki, n. pr. Baumkircher. Te je treba pisati pravilno, to je s slovenskim pravopisom, Rajh in v smislu asimilacije Baumkirhar, ne pa Reich, oziroma Baumkircher.

Narodna šola mora polagati temelj narodovi izobraženosti v trdni veri zaupanja in ljubavi v lastno narodnost, to je jasno izrečeno v določbah § 71. stalnega šolskega in učnega reda.**)

Izpis iz zapisnika z dne 30. VII. 1917.

VI. Opombe šolskega vodstva.

4. Da se bodo dosegli v učnem jeziku — uštevisi zgovornost — večji uspehi, naj se od vseh učencev na vseh stopnjah in vseh razredih ter v vseh predmetih zahtevajo odgovori vedno le v celih stavkih. Odgovori s posamezno besedo se naj dosledno odklanjajo. Pri tem naj veljajo sledeča pravila:

a) Učenčev odgovor obsegaj vse besede učiteljevega vprašalnega stavka.

b) Odgovor se začinja najprej z besedo, ki je z njo nehal učiteljev vprašalni stavek; n. pr. »Kdaj moramo priti v šolo?« — »V šolo moramo priti o pravem času.«

c) V odgovoru z nikalnim stavkom se mora nikalnica naglasiti ter mora dopolnilo stopiti v rotilnik. N. pr. »Ali je dovoljeno razdirati ptičja gnezda?« — »Ni dovoljeno razdirati ptičjih gnezd« (krivo: ptičja gnezda), oziroma »Ptičjih gnezd ni dovoljeno razdirati.«

d) Ako je vprašalni zaimek močno naglašen, mora v odgovoru osebek stopiti na prvo mesto, n. pr. »Kdo je ustvaril nebo in zemljo?« — »Bog je ustvaril nebo in zemljo.«

e) Ako vprašalni zaimek ni močno naglašen, se sme odgovor začeti z besedo, ki je z njo vprašalni stavek nehal, n. pr.: »Kdo je ustvaril nebo in zemljo?« — »Nebo in zemljo je ustvaril Bog.«

f) Besedni red pravilnih učenčevih odgovorov se najlože počituje v računstvu ob odgovarjanju izdelanih pismenih nalog na šolski tabli, oziroma v računici. Učenci kažejo po vrsti besede pisanega, oziroma tiskanega vprašalnega stavka. Na njegovi podlagi sestavijo odgovor, ravnojač se po

** Takratni c. kr. okrajni šolski nadzornik, ki je pregledal uradno zapisnike domačih mesečnih sej učiteljstva, ni tem opombam šolskega vodstva oporekal, temveč jih je vrnil, rekoč: Nach Einsichtnahme mit folgenden Bemerkungen zurück: 1. Die Bemerkungen des Schulleiters über seine Wahrnehmungen bei der Erziehung und beim Unterrichte werden mit Befriedigung zur Kenntnis genommen itd. — Opomb. pis.

teh pravilih, ki ustrezajo pravilnemu besednemu redu in pravilom logike.

g) Slovnisko znanje se naj v vsakem učnem predmetu praktično uporablja. Vsi učni predmeti se naj sredotočijo v vajah pravilnega govora. Ta pravila veljajo tudi za najnižjo stopnjo narodne šole, in sicer v omejenem smislu.

h) Vsakdanje, oziroma pogosto citanje nemških časopisov in knjig ponemčuje učiteljevo mišljenje, da končno niti sam ne čuti, da v šoli ni uporabljal slovenskega besednega reda, temveč nemškega, ki kviri pravilnost našega jezika. Šolsko vodstvo torej nujno priporoča iz službenih ozirov, naj si učiteljstvo slovenske narodne šole na Dobju ne naročuje nemških časopisov, temveč si naj naroča samo slovenske, oziroma slovenske časopise, da se tako odtegne svarnemu vplivu tujega jezika in da se zneski, ki se sedaj v nekem slučaju žrtvujejo tujemu, nam politično nasprotnemu časopisu, naklonijo slovenski književni kulturi. (Dalje.)

Prehodna uprava v ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani.

Narodna vlada objavlja naslednji komunikate:

Za ono dobo, dokler konstituenta naroda SHS ne določi ustave države SHS in se ne uveljavi po smislu te ustave definitivni upravni ustroj, je treba poskrbeti za to, kako se naj v tej prehodni dobi vrši uprava v jugoslovanskem ozemlju bivše Avstrije. Uradni list objavlja pravkar naredbo celokupne vlade, ki jo je sporazumno z Narodnim Vječem SHS v Zagrebu izdala Narodna vlada SHS v Ljubljani.

Po določilih te naredbe je vsa uprava za Kranjsko, za Goriško, za mesto Trst z okolico in za Stajersko in Koroško, kolikor sta ti deželi del države SHS, osredotočena v Narodni vladi SHS v Ljubljani. Istra je za to prehodno dobo in brez pre-judica za končno ureditev podrejena posebnemu poverjeništvu Narodne vlade v Zagrebu, in sicer v osebi poslanca dr. Matka Laginje. Istotako je Dalmacija podrejena Narodni vladi v Zagrebu.

Narodna vlada SHS v Ljubljani je v vseh vprašanjih, ki so vsem skupinam države SHS skupna, vezana na navodila Narodnega Vječja v Zagrebu, sicer pa je Narodna vlada v Ljubljani, oziroma njeni oddelki za vse njeno ozemlje in za vsa v tem ozemlju se nahajajoča oblastva, urade in javne organe najvišja upravna oblast in službena instanca.

V stvarno kompetenco Narodne vlade in njenih oddelkov spadajo tedaj vsi posli c. kr. ministrstev na Dunaju, kakor tudi vsi posli bivših c. kr. namestništev in c. kr. deželnih vlad, kolikor so se ti posli nanašali na upravno ozemlje Narodne vlade v Ljubljani. Isto, velja tudi o poslih